

2009 m. fizikos olimpiados II turo uždavinių sprendimai
IX klasė

1. Prekybos centre eskalatorius pakelia pirkėją į antrąjį aukštą per $t_1 = 15$ s. Pirkėjas užlipa nejudančiu eskalatoriumi per $t_2 = 30$ s. Per kiek laiko jis pasieks antrąjį aukštą lipdamas judančiu eskalatoriumi? (10 tšk.)

Sprendimas

Eskalatoriaus greitis
$$v_1 = \frac{s}{t_1}, \quad (1) \quad (2 \text{ tšk.})$$

čia s – nueitas kelias.

Pirkėjo greitis eskalatoriaus atžvilgiu
$$v_2 = \frac{s}{t_2}. \quad (2) \quad (2 \text{ tšk.})$$

Pirkėjas lipdamas judančiu eskalatoriumi pasiekia antrąjį aukštą per laiką

$$t_3 = \frac{s}{v_1 + v_2}. \quad (3) \quad (2 \text{ tšk.})$$

(1) ir (2) lygtis įrašę į (3), gauname

$$t_3 = \frac{t_1 \cdot t_2}{t_1 + t_2}. \quad t_3 = 10 \text{ s.} \quad (4 \text{ tšk.})$$

2. Skrynja užverta plokščiu kvadrato, kurio kraštinė $l = 1$ m, formos dangčiu. Norint atverti dangtį į vertikalią padėtį, reikia atlikti mažiausią darbą $A = 50$ J. Kokia dangčio masė? Laisvojo kritimo pagreitis $g = 10 \text{ m/s}^2$. (5 tšk.)

Sprendimas

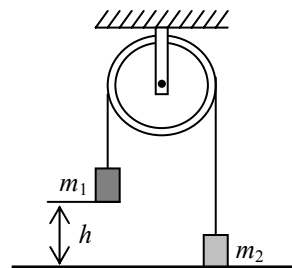
Norint atverti dangtį į vertikalią padėtį, mažiausias darbas bus atliekamas dangčio masės centrą pakeliant į aukštį $l/2$. (5 tšk.)

$$A = mg \frac{l}{2}. \quad (3 \text{ tšk.})$$

Iš čia

$$m = \frac{2A}{gl} = 10 \text{ kg}. \quad (2 \text{ tšk.})$$

3. Lengvas netamprus siūlas permestas per nekilnojamąjį skridinį. Prie siūlo galų pririšti m_1 ir m_2 ($m_1 > m_2$) masės kroviniai. Pradiniu momentu pirmasis krovinys yra $h = 2$ m aukštyje virš grindų, o antrasis – liečia grindis (pav.). Leidus sistemai judėti, antrasis krovinys pakyla į didžiausią $H = 3$ m aukštį. Apskaičiuokite krovinių masių santykį. Siūlo ir skridinio masės bei trinties nepaisykite. (15 tšk.)

Sprendimas

Pradiniu momentu sistemos energija yra

$$E_1 = m_1 gh. \quad (1 \text{ tšk.})$$

Kai pirmasis krovinys pasiekia grindis, antrasis pakyla į h aukštį. (1 tšk.) Abiejų krovinių greičių moduliai yra vienodi ir lygūs v . (1 tšk.)

Tada sistemos energija:

$$E_2 = \frac{m_1 v^2}{2} + \frac{m_2 v^2}{2} + m_2 gh. \quad (1 \text{ tšk.})$$

Pagal energijos tvermės dėsnį $E_1 = E_2$, t.y.

$$m_1 gh = \frac{m_1 v^2}{2} + \frac{m_2 v^2}{2} + m_2 gh. \quad (2 \text{ tšk.})$$

Iš čia

$$v^2 = 2gh \frac{m_1 - m_2}{m_1 + m_2}. \quad (1) \quad (2 \text{ tšk.})$$

Turimos kinetinės energijos sąskaita antrasis krovinys dar papildomai nueina kelią h_1 :

$$\frac{m_2 v^2}{2} = m_2 gh_1. \quad (2) \quad (1 \text{ tšk.})$$

Didžiausias antrojo krovinio pakilimo aukštis

$$H = h + h_1. \quad (3) \quad (1 \text{ tšk.})$$

Iš (1), (2) ir (3) lygčių apskaičiuojame

$$H = \frac{2m_1 h}{m_1 + m_2} = \frac{2h}{1 + \frac{m_2}{m_1}}. \quad (2 \text{ tšk.})$$

Iš čia

$$\frac{m_2}{m_1} = \frac{2h - H}{H} \quad (2 \text{ tšk.})$$

$$\frac{m_2}{m_1} = \frac{1}{3}. \quad (1 \text{ tšk.})$$

4. Aliuminio inde šildomas ledas. Temperatūrai padidinti nuo -3°C iki -1°C sunaudojama $Q_1 = 2,30 \text{ kJ}$ šilumos, o nuo -1°C iki $+1^\circ\text{C}$ sunaudojama $Q_2 = 168,30 \text{ kJ}$ šilumos. Apskaičiuokite indo masę. Šilumos nuostolių nepaisykite. Aliuminio, ledo ir vandens savitosios šilumos yra atitinkamai $c_{\text{Al}} = 0,88 \text{ kJ}/(\text{kg}\cdot^\circ\text{C})$, $c_{\text{L}} = 2,10 \text{ kJ}/(\text{kg}\cdot^\circ\text{C})$ ir $c_{\text{V}} = 4,20 \text{ kJ}/(\text{kg}\cdot^\circ\text{C})$, o ledo savitoji lydymosi šiluma $\lambda = 330,00 \text{ kJ/kg}$. (10 tšk.)

Sprendimas

Pažymime ieškomą aliuminio indo masę m_i , o ledo masę m_L . Sudarome šiluminio balanso lygčių sistemą ir ją išsprendę randame m_i .

Pirmos stadijos metu šilumos kiekis Q_1 sunaudojamas ledui ir indui pašildyti nuo -3°C iki -1°C , t.y.

$$Q_1 = c_L m_L \Delta t_1 + c_{\text{Al}} m_i \Delta t_1, \quad (1) \quad (3 \text{ tšk.})$$

čia $\Delta t_1 = 2^\circ\text{C}$.

Antros stadijos metu šilumos kiekis Q_2 sunaudojamas ledui ir indui pašildyti nuo -1°C iki 0°C , ledui išlydyti ir gautam vandeniui bei indui pašildyti nuo 0°C iki $+1^\circ\text{C}$. t.y.

$$Q_2 = c_L m_L \Delta t_2 + c_{\text{Al}} m_i \Delta t_2 + \lambda m_L + m_L c_V \Delta t_3 + c_{\text{Al}} m_i \Delta t_3, \quad (2) \quad (4 \text{ tšk.})$$

čia $\Delta t_2 = 1^\circ\text{C}$, $\Delta t_3 = 1^\circ\text{C}$.

Išsprendę (1) ir (2) lygčių sistemą, gauname, kad $m_i \approx 114 \text{ g}$. (3 tšk.)